

TARPTAUTINIS TRAUMOS KLAUSIMYNAS (ITQ)

APŽVALGA. Tarptautinis traumos klausimynas (ITQ) yra trumpa skalė, skirta įvertinti potrauminio streso sutrikimo (toliau – PTSS) ir kompleksinio potrauminio streso sutrikimo (toliau – KPTSS) simptomų rizikai. ITQ parengtas remiantis TLK-11 įvertinimo principais. ITQ gali naudoti mokslininkai ir psichikos sveikatos specialistai: gydytojai ir psichologai, rekomenduojama baigti specializuoto psichotraumatologinio įvertinimo mokymus. Naudojant ITQ būtina laikytis Tarptautinių ir Lietuvos testų naudojimo reglamentų (ITC, 2013; LPS, 2014) ir profesinės (medikų/psichologo) etikos reikalavimų.

ITQ ĮVERTINIMAS:

PTSS ir KPTSS reakcijos vertinamos tik identifikavus trauminį įvykį ar įvykius, todėl prieš pildant ITQ rekomenduojama užpildyti Gyvenimo įvykių klausimyną-R (LEC-R; Weathers et al., 2013) arba kitą mokslu grįstą trauminių įvykių atrankos instrumentą.

PTSS. PTSS rizikai nustatyti reikia patvirtinti bent vieną iš dviejų simptomų iš kiekvienos nurodytos simptomų grupės: 1) pasikartojančio trauminės patirties išgyvenimo dabartyje (P1 ir P2 teiginiai), 2) vengimo (P3 ir P4 teiginiai) ir 3) nuolatinio padidėjusios grėsmės jausmo (P5 ir P6 teiginiai), ir patvirtinti bent vieną iš trijų su šiais simptomais susijusių funkcinio sutrikimo požymių (P7, P8 ir P9 teiginiai). Simptomas ar funkcinis požymis patvirtinamas tuomet, kai teiginys yra įvertinamas ≥ 2 balu.

KPTSS. KPTSS rizikai nustatyti reikia patvirtinti bent vieną iš dviejų simptomų iš kiekvienos iš trijų PTSS simptomų grupių (pasikartojančio trauminės patirties išgyvenimo dabartyje, vengimo ir nuolatinio padidėjusios grėsmės jausmo) ir bent vieną iš dviejų simptomų iš kiekvienos iš trijų sutrikusios asmenybės organizacijos (AOS) simptomų grupių: 1) sutrikusios emocijų reguliacijos (K1 ir K2 teiginiai), 2) neigiamo savęs vaizdo (K3 ir K4 teiginiai) ir 3) sutrikusių santykių su kitais (K5 arba K6 teiginiai). Funkciniai sutrikimai gali būti nustatyti, kai bent vienas funkcinio sutrikimų požymis yra susijęs su PTSS simptomais (P7, P8 ir P9 teiginiai) ir bent vienas funkcinio sutrikimų požymis yra susijęs su AOS simptomais (K7, K8 ir K9 teiginiai). Simptomas ar funkcinis požymis patvirtinamas tuomet, kai teiginys yra įvertinamas ≥ 2 balu.

Asmeniui gali būti nustatyta arba PTSS, arba KPTSS rizika, bet ne abiejų šių sutrikimų rizika.

PTSS ir KPTSS rizikos įvertinimo instrukcijos

PTSS

Jei P1 arba P2 teiginių įverčiai ≥ 2 , tai pasikartojančio įvykio išgyvenimo dabartyje kriterijus patvirtinamas;

Jei P3 arba P4 teiginių įverčiai ≥ 2 , tai vengimo kriterijus patvirtinamas;

Jei P5 arba P6 teiginių įverčiai ≥ 2 , tai nuolatinio padidėjusio grėsmės jausmo kriterijus patvirtinamas;

Bent vienas iš P7, P8 arba P9 teiginių įverčių atitinka ≥ 2 , tai PTSS funkcinio sutrikimo kriterijus patvirtinamas;

Jei patvirtinami visi aukščiau išvardinti kriterijai, patvirtinama PTSS rizika.

AOS

Jei K1 arba K2 teiginių įverčiai ≥ 2 , tai sutrikusios emocijų reguliacijos kriterijus patvirtinamas;

Jei K3 arba K4 teiginių įverčiai ≥ 2 , tai neigiamo savęs vaizdo kriterijus patvirtinamas;

Jei K5 arba K6 teiginių įverčiai ≥ 2 , tai sutrikusių santykių su kitais kriterijus patvirtinamas;

Bent vienas iš K7, K8 arba K9 teiginių įverčių atitinka ≥ 2 , tai AOS funkcinio sutrikimo kriterijus patvirtinamas;

Jei patvirtinami visi aukščiau išvardinti AOS simptomai, patvirtinamas AOS kriterijus.

- PTSS rizikos grupė išskiriama, jei patvirtintas PTSS kriterijus, bet ne AOS kriterijus.
- KPTSS rizikos grupė išskiriama, jei patvirtinamas PTSS kriterijus ir AOS kriterijus.
- Patvirtinus tik AOS kriterijų, rizikos grupė neišskiriama.

PTSS ir KPTSS dimensijų vertinimas

Balus galima apskaičiuoti kiekvienam PTSS ir AOS simptomų klasteriui ir susumuoti, kad būtų gauti PTSS ir AOS balai.

PTSS

P1 ir P2 teiginių suma = pasikartojančio įvykio išgyvenimo dabartyje balas

P3 ir P4 teiginių suma = vengimo balas

P5 ir P6 teiginių suma = nuolatinio padidėjusio grėsmės jausmo balas

PTSS bendras įvertis = visų PTSS teiginių suma

AOS

K1 ir K2 teiginių suma = sutrikusios emocijų reguliacijos balas

K3 ir K4 teiginių suma = neigiamo savęs vaizdo balas

K5 ir K6 suma = sutrikusių santykių balas

AOS bendras įvertis = visų AOS teiginių suma

Pagrindinės publikacijos

Lietuviškos versijos validacija:

Kvedaraite, M., Gelezelyte, O., Karatzias, T., Roberts, N., & Kazlauskas, E. (2021). Mediating role of avoidance of trauma disclosure and social disapproval in ICD-11 post-traumatic stress disorder and complex post-traumatic stress disorder: Cross-sectional study in a Lithuanian clinical sample. *BJPsych Open*, 7(6), e217. <https://dx.doi.org/10.1192%2Fbjo.2021.1055>

Kvedaraite M., Gelezelyte O., Kairyte A., Roberts N.P., Kazlauskas E. (2021). Trauma exposure and factors associated with ICD-11 PTSD and complex PTSD in the Lithuanian general population. *International Journal of Social Psychiatry*. <https://doi.org/10.1177%2F00207640211057720>

Kitos publikacijos:

Cloitre, M., Shevlin M., Brewin, C.R., Bisson, J.I., Roberts, N.P., Maercker, A., Karatzias, T., & Hyland, P. (2018). The International Trauma Questionnaire: Development of a self-report measure of ICD-11 PTSD and Complex PTSD. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 138(6), 536-546. <https://doi.org/10.1111/acps.12956>

Brewin, C. R., Cloitre, M., Hyland, P., Shevlin, M., Maercker, A., Bryant, R. A., Humayun, A., Jones, L. M., Kagee, Rousseau, C., Somasundaram, D., Suzuiki, Y., Wessely, S., van Ommeren, M., & Reed, G. M. (2017). A review of current evidence regarding the ICD-11 proposals for diagnosing PTSD and complex PTSD. *Clinical Psychology Review*, 58, 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.09.001>

Karatzias T., Shevlin M., Fyvie C., Hyland P., Efthymiadou E., Wilson D., Roberts, N., Bisson, J. I., Brewin, C. R., & Cloitre M. (2017). Evidence of distinct profiles of posttraumatic stress disorder (PTSD) and complex posttraumatic stress disorder (CPTSD) based on the new ICD-11 trauma questionnaire (ICD-TQ). *Journal of Affective Disorders*, 207, 181-187. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2016.09.032>

Hyland, P., Shevlin M., Brewin C.R., Cloitre M., Downes A.J., Jumbe, S., Karatzias, T., Bisson, J.I., & Roberts, N.P. (2017). Validation of post-traumatic stress disorder (PTSD) and complex PTSD using the International Trauma Questionnaire. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 136, 313-322. <https://doi.org/10.1111/acps.12771>

Shevlin, M., Hyland, P., Roberts, N. P., Bisson, J. I., Brewin C.R., & Cloitre M. (2018). A psychometric assessment of Disturbances in Self-Organization symptom indicators for ICD-11 Complex PTSD using the International Trauma Questionnaire. *European Journal of Psychotraumatology*, 9(1), 1419749. <https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1419749>

Jeigu kiltų kokių nors klausimų dėl ITQ metodikos lietuviškos versijos naudojimo, prašome kreiptis į Vilniaus universiteto Psichotraumatologijos centrą (M. K. Čiurlionio g. 29, 203 kab., LT-03100, Vilnius), el.paštas: psichotraumatologija@fsf.vu.lt

Parengta: 2022 m. gegužės mėn.

☞ Žemiau pateiktas sunkumų ar požymių sąrašas, su kuriais žmonės kartais susiduria po traumuojančių ar stresinių gyvenimo patyrimų. Pasirinkite patyrimą, kuris Jus labiausiai paveikė, ir atsakykite į klausimus, siejant Jus su šiuo patyrimu.

Trauminis patyrimas (įrašykite):

Pažymėkite, kada įvyko šis patyrimas:

- mažiau nei prieš 6 mėnesius prieš 1 – 5 metus prieš 10 – 20 metų
 prieš 6 – 12 mėnesių prieš 5 – 10 metų daugiau nei prieš 20 metų

Atidžiai perskaitykite kiekvieną teiginį ir apibraukite vieną iš dešinėje esančių skaičių, nurodančių, kaip stipriai per praėjusį mėnesį Jus vargino šie sunkumai:

		<i>Visiškai ne</i>	<i>Truputį</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Gana stipriai</i>	<i>Ypač stipriai</i>
P1	Sapnavau nemalonus sapnus, kuriuose buvo užuominų, susijusių su patyrimu, arba kurie buvo aiškiai susiję su tuo patyrimu.	0	1	2	3	4
P2	Mintyse kildavo tokie stiprūs vaizdai ar prisiminimai, kad atrodė tarsi tas patyrimas vėl vyksta čia ir dabar.	0	1	2	3	4
P3	Vengiau minčių, jausmų ar kūno pojūčių (vidinių užuominų), kurie priminė tą patyrimą.	0	1	2	3	4
P4	Vengiau žmonių, vietų, pokalbių, daiktų, veiklų ar situacijų (išorinių užuominų), kurios priminė patyrimą.	0	1	2	3	4
P5	Buvau ypač budrus(-i), įsitempęs(-usi) ir akylas(-a).	0	1	2	3	4
P6	Jaučiausi nervingas(-a) ir dirglus(-i).	0	1	2	3	4

Ar per praėjusį mėnesį aukščiau surašyti sunkumai:

P7	Paveikė Jūsų santykius ar socialinį gyvenimą?	0	1	2	3	4
P8	Paveikė Jūsų darbą ir darbingumą?	0	1	2	3	4
P9	Paveikė kurią nors kitą svarbią Jūsų gyvenimo sritį, pavyzdžiui, vaikų auklėjimą, mokslus ar studijas, ar kitas svarbias veiklas?	0	1	2	3	4

☞ Žemiau yra sąrašas sunkumų ar požymių, su kuriais žmonės kartais susiduria po stresinių ar traumuojančių patyrimų. Šie teiginiai susiję su tuo, kaip Jūs įprastai jaučiatės, įprastai galvojate apie save ar įprastai bendraujate su kitais. Pažymėkite, kaip Jūs galvojate, kiek kiekvienas iš teiginių Jums tinka.

		<i>Visiškai ne</i>	<i>Truputį</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Gana stipriai</i>	<i>Ypač stipriai</i>
K1	Man reikia daug laiko nusiraminti po to, kai būnu labai sunerimęs(-usi).	0	1	2	3	4
K2	Dažnai nieko nejaučiu.	0	1	2	3	4
K3	Jaučiuosi visiškai(-a) nevykęs(-ė).	0	1	2	3	4
K4	Jaučiuosi bevertis(-ė).	0	1	2	3	4
K5	Jaučiuosi nutolęs(-usi) ar atsiribojęs(-usi) nuo žmonių.	0	1	2	3	4
K6	Man sunku būti emociškai artimam(-ai) su žmonėmis.	0	1	2	3	4

Ar per praėjusį mėnesį šie aukščiau išvardyti emociniai ar įsitikinimų apie save ir santykius sunkumai:

K7	Paveikė Jūsų santykius ar socialinį gyvenimą?	0	1	2	3	4
K8	Paveikė Jūsų darbą ir darbingumą?	0	1	2	3	4
K9	Paveikė kurią nors kitą svarbią Jūsų gyvenimo sritį, pavyzdžiui, vaikų auklėjimą, mokslus ar studijas, ar kitas svarbias veiklas?	0	1	2	3	4